

Ճառագայթները , և այն գնացող ու եկող երկու ճառագայթները իրենց ընթացիցը մէջ միշտ իրարու հետ խառնուելով մի և նոյն կէտի մը վրայ պիտի զարնէին : Բայց այն երկու հայելիներէն մէկը անդադար կրակի պէս պտըտելով իր դիրքն ալ անդադար կը փոփոխէ , վասն որոյ ճառագայթը որ հաստատուն հայելոյն վրայէն կու գայ շրջաշրջունին վրայ գնացած ուղղութիւնը չի զարնէր այլ պզտի խոտորմամբ մը կը հասնի , որով ճառագայթը պտըտող հայելոյն վրայէն նորէն դէպ ի հաստատուն հայելին դառնալու ատեն եկած ճամբուն ուղղութիւնը չի բռնէր այլ անկէքիչ մը կը խոտորի , և այս ճառագայթը այսպէս առաջին ճամբէն բաժնուած ետ դառնալով կ'երթայ անշարժ հայելոյն վրայ կը զարնէ առանց նախընթացին հետ շփոթելու , որ հաստատուն հայելոյն վրայ երկուքին ալ պատկերը որոշ կ'երևան . և այս երկու պատկերներուն մէջ եղած միջոցը ճառագայթին ետ դառնալու ճամբուն երթալու ճամբէն ունեցած խոտորումը կը ցրցունէ : Բայ փորձը նորէն նորէն կրկնելով հաստատուն հայելոյն վրայի այն երկու պատկերները միշտ նոյն տեղն էին և իրարմէ մի և նոյն հաստատուն հեռաւորութիւնն ունէին : Բայ հեռաւորութեան չափն առնելէն ետև նոյն փորձը ջրով ըրաւ երկու հայելոյն մէջ տեղը այնպիսի հորիզոնական խողովակ մը դնելով որ ճառագայթը անոր մէջէն թէ երթալու և թէ դառնալու կարող ըլլայ : Այնքան ալ ինչ տեսնեն . հաստատուն հայելոյն վրայի այն երկու լուսաւոր կէտերը օդով եղած փորձէն աւելի իրարմէ հեռու են : Արեւմ ըսել է թէ ճառագայթին ետ դառնալու ճամբուն երթալու ճամբէն ունեցած խոտորումն աւելի է . վասն զի նոյն միջոցին որ ճառագայթը հաստատուն հայելոյն վրայէն ետ կը դառնայ շրջաշրջուն հայելին դէպ ի երկու օդով եղած փորձէն աւելի դիւրեւ փոխած կ'ըլլայ , այսինքն թէ աւելի շրջան ըրած կ'ըլլայ . բայց հայելոյն շարժումն ամենեւին միա-

կերպ է , ոչ կ'երազէ և ոչ կը դանդաղի , ուրեմն թէ որ այս միջոցիս մէջ աւելի շրջան ըրեր է պատճառն այն է որ նոյն միջոցին ճառագայթը ջրոյն մէջէն անցնելու համար աւելի ատեն անցուցեր է քան թէ օդուն մէջէն անցնելու ժամանակը , ուրեմն ըսել է թէ ջուրը ճառագայթին ընթացքը դանդաղեր է :

Պատճառներն է լեզու լորենցոյ :

Ա .

ՈՒՅԱՍ արքեպիսկոպոսն , որ յետոյ կաթողիկոս դառաւ , գնում էր Պոլիս . ամառ էր , տաքն շատ զօռեց , մին զեղում վեր եկաւ , ուզեց փոքր ինչ հանգստանալ . մտաւ մին տուն , ծոցի ժամացոյցն կախ արեց պատիցն , շորերն հանեց ու հրամայեց ծառային , որ խամ էր ու նոր բռնած , որ ոչ ոքի չթողնի ձէն ու ձուն հանի , մինչև քնիցն վեր կենայ : Այն փոքր անցկացաւ , ծառայն ահանջ դրեց որ ժամացոյցն չաղկ ու չուղկ է անում . զարմացաւ ինչպէս որ չտես էր , ու հրամայեց ժամացուցին մունջ կենայ , ըստ որում սրբազանն քնած է : Տեսաւ՝ չէ , ժամացոյցն իւր խօսքին մտիկ չի տալիս , բարկացած մօտ գնաց , հաժախ տալով կամաց կամաց վեր առաւ , դրեց քարի տակին , լաւ ջարդ ու բուրդ արաւ , մինչև ժամացոյցն ձէնն կտրեց . յետոյ տարաւ էլի պատիցն քաշ արեց՝ ասելով . էտպէս հոգիդ կը հանեմ ու մունջ կը կացնեմ հա :

Եպիսկոպոսն վեր կացաւ , նայեց որ իմանայ քանինն է ժամն , տեսաւ ջարդած . բարկացած կանչեց ծառային հարցրեց . Ո՞վ է էս տեղ ներս մտնել ու ժամացոյցս հսպէս արել : Պատասխանեց ծառայն . Ոչ ոք , սրբազան . դու հրամայեցիր , ոչ ոքի չթողնիմ ձէն ու ձուն հանի . էտ իբրմինն սատանայ է

1 Այս պատմութիւններս մեր թղթագիրը աղնիւ Պարոն Գալուստ Եփրեմեանի անն ղեկեց Տէփղիսէն :

ինչ է , քանի անգամ սաստեցի մունջ
կենայ , խօսքիս չսեց . էնդուր համար
ես էլ վեր բերի պատիցն , դրի քարի տա-
կին , հէնց մին երկու խփեցի զլին ,
հոգին բերանն եկաւ մունջ կացաւ :

Բ .

Սին լժիֆլիզեցի ծոցումն հարիւր
ոսկի և գօտկումն երկու շահանոց ծրա-
րած , լըրեանու փողոցումն ման էր գա-
լիս : Եթիքն սրան պատահեցին , տե-
սան խամ մարդ է , քաշեցին ծածուկ
տեղ ու պլոկեցին : լժիֆլիզեցին եկաւ
քարվանսարէն տկոր . ընկերներն իմա-
ցան , եկան ժողովեցան սրայ վերայ՝
միւթարութիւն տալ սիրս տալ ողորմե-
լոյն : Եւ ոչ գէս ոչ դէն , վեր առաւ
թէ Տղէք , ես լժիքոնց հէրն էն
դումն անիծեցի որ գօտկումն էլ երկու
շահանոց ունէի պահած , նրանց իմաց
չարի :

Գ .

Սին լժիֆլիզեցի հօրեց մնացած
շարժական և անշարժ կայքն լժլթումն
տանեւ տուաւ , մնացել էր միայն դրսի
ճալումն (կղէ) մին իգի (այգի) : Բուռն
(Աւր գէպն) մեծացաւ , էն իգին էլ
տարաւ . երբ եկան սրան իմացումն
տուին , սա ինչ ասի որ լաւ լինի . յան-
կարծ վեր կալաւ թէ լաւ էր որ ջուրն
տարեց , թէ չէ էն էլ պէտք էր լժլթ-
թումն տանել տայի :

Դ .

Տղվեժեցին սարի կողքումն քար-
քարոտ տեղ վէսքին գձած (արօր յե-
գած) վար էր անում . տեսաւ՝ մին կա-
քաւ եկաւ՝ քարափի վերայ նստեց ու
սկսաւ հալալ , հալալ , հալալ կարդալ :
Տղվեժեցին բարկացաւ . վարն լծ-
ղեց , գնաց մէկ կերպով կաքաւին բռ-
նեց , բերաւ վէսքոյ մաճիցն կապեց .
խարազանն վեր առաւ , սկսեց կաքա-
ւին խփելն ու ասել . Բնիրաւ , թէ հա-
լալ է՝ ասպա վարի , տեսնիմ :

Ե .

Լըրեանցին պարծենում էր թէ ես
մին տարումն լժհհրան կատարեալ
Ֆարսերէն սովորեցայ : Սէկը սրան
հարցրեց . Ֆարսերէն գլխին ինչ կա-
սեն : Պատասխանեց , Սար : Վառակին .
— Սարաճան : Վիշերագտակին . — Սա-
րաճան : Ը լինքին . — Սարաճի : Բե-
րանին . — Սարաճի : Բհանջներին . —
Սարաճի : — Սարեմն ես ոչ լժհհրան
եմ գնացել ոչ Բսպահան . կուզէս ա-
սեմ թէ մազերին ինչ կասեն . Սարա-
ճի : — Հա , սոյ ինչ խելօք մարդ ես ,
որ առանց սովորելոյ գիտում ես :

Զ .

Լըրեան ու Լախիջեան , երեխի լե-
զուն որ սկսի բանալն՝ էս կը սովորցնեն
նրանց խաղի տեղ (երգի տեղ) .

Լուսացաւ լուսացաւ .

Լուսն է բարին ,

Երեսն է ծառին ,

Հաւն է թառին .

Եւ լըրեան մարդկերաց քունն է տարի ,

Բհանտաւոր վեր կաց բանիդ :

Լըրիլնքի դռներն բաց էր ,

Բակէ աթառն դրած էր ,

Բրիստոս վրէն նստած էր .

Լուսաւորին կանգնած էր ,

Բակէ գրին բռնածն էր ,

Սեծ ու պստիկ գրում էր ,

Սեղաւորներն լալում էին ,

Բրդարներն խաղում էին :